

Warszawa, dnia 04 maja 2017 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER ROZWOJU I FINANSÓW

FN1.056.2.2017.OLT

w odpowiedzi na petycję dotyczącą działalności podmiotów udzielających internetowo pożyczek bez sporządzenia umów zawierających zweryfikowane dane, przedstawiam następującą opinię.

Procedura zawierania umów kredytu konsumenckiego na odległość (w tym za pomocą Internetu) regulowana jest m.in. przepisami ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. z 2014 r. poz. 827 ze zm. – dalej „upk”). Zgodnie z art. 39 ust. 3 tej ustawy kredytodawca zobowiązany jest do przekazania konsumentowi informacji dotyczących umowy (w tym m.in. swoich danych identyfikujących, istotnych właściwości świadczenia itp.) na papierze lub innym trwałym nośniku dostępnym dla konsumenta przed zawarciem umowy, a w sytuacji gdy umowa na życzenie konsumenta zawierana jest z zastosowaniem środka porozumiewania się na odległość, który na to nie pozwala – niezwłocznie po jej zawarciu. Oznacza to, że instytucje pożyczkowe udzielające pożyczek przez Internet, co do zasady zobowiązane są do przekazania konsumentowi istotnych informacji dotyczących umowy przed jej zawarciem, jednak w wypadku, gdy konsument decyduje się na jej zawarcie przy pomocy Internetu (będącego środkiem porozumiewania się na odległość) wówczas dana instytucja pożyczkowa zobowiązana jest do przesłania konsumentowi zbioru najważniejszych danych na trwałym nośniku informacji już po zaciągnięciu zobowiązania (zgodnie z art. 39 ust. 4 upk, w czasie trwania umowy kredytobiorca ma prawo żądać potwierdzenia jej treści na piśmie).

W kontekście zawierania umów na odległość i wykorzystywania strony internetowej dla tych celów, w tym realizacji obowiązków informacyjnych wobec konsumenta, warto wspomnieć o rozstrzygnięciu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 25 stycznia 2017 r. w sprawie C-375/15 Bawag, w którym stwierdza się jakie przesłanki muszą być łącznie spełnione, aby informacje przekazane przez skrzynkę poczty elektronicznej na stronie internetowej, można uznać za dostarczone na trwałym nośniku. Podnieść należy, iż Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) zwrócił uwagę, że aby strona internetowa mogła zostać uznana za „trwały nośnik” musi umożliwiać użytkownikowi tej strony przechowywanie informacji adresowanych

do niego osobiście i w sposób umożliwiający dostęp przez okres właściwy do celów tych informacji oraz odtworzenia ich w niezmienionej postaci. TSUE podkreślił również, że wykluczona powinna być „możliwość wszelkiej jednostronnej zmiany jej treści przez dostawcę usług płatniczych lub innego przedsiębiorcę, któremu powierzy się zarządzanie tą stroną.”

Jak podkreśla Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), pojęciem „trwałego nośnika” w prawie Unii Europejskiej posługują się, w sposób jednolity, nie tylko regulacje dotyczące sektora usług finansowych, lecz również pozostałe unormowania chroniące interesy konsumentów (np. w telekomunikacji, sprzedaży konsumenckiej). Ze względu na powyższe, ww. wyrok TSUE będzie miał również fundamentalne znaczenie dla interpretacji pojęcia „trwały nośnik” na gruncie przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, której skuteczność, w ocenie UOKiK, zależy w znacznym stopniu od prawidłowej wykładni tego pojęcia.

Powyższy pogląd dotyczący prawidłowego sposobu przekazywania konsumentowi informacji przez przedsiębiorców, wobec rosnącej popularności umów zawieranych na odległość, stanowi jeden z kluczowych czynników decydujących o bezpieczeństwie obrotu. Z praktyki UOKiK wynika bowiem, że znaczna część przedsiębiorców interpretuje pojęcie trwałego nośnika w sposób bardzo szeroki, uznając za przekazane na trwałym nośniku również informacje znajdujące się na stronie internetowej przedsiębiorcy i pod jego całkowitą kontrolą (a więc takie, które przedsiębiorca może zmodyfikować w dowolnym momencie bez wiedzy i zgody konsumenta). W konsekwencji zdolność do skutecznej ochrony konsumentów może zostać znacząco ograniczona. Zgodnie z informacją UOKiK, wyrok ten będzie mieć zasadnicze znaczenie dla przyszłego orzecznictwa Prezesa UOKiK oraz orzecznictwa sądów cywilnych w sporach pomiędzy konsumentami a przedsiębiorcami, których przedmiotem jest interpretacja pojęcia „trwały nośnik” – niezależnie od sektora rynku, którego dotyczą. Tym samym przyjęta przez TSUE wykładnia przepisów może przyczynić się do eliminacji negatywnych praktyk stosowanych przez przedsiębiorców. Jak podkreśla UOKiK, w świetle przedmiotowego wyroku należy spodziewać się zmian w sposobie funkcjonowania przedsiębiorców, który to nadal będzie przedmiotem szczególnej uwagi ze strony UOKiK.

W związku z kwestią wyłudzeń kredytów (pożyczek) przy użyciu nieprawdziwych (fikcyjnych) danych kredytobiorcy, niezależnie od obowiązków przestrzegania przy zawieraniu umów na odległość ustawowych przepisów, o których mowa powyżej, warto zwrócić uwagę na praktyczne rozwiązania, które zostały wdrożone i z których mogą skorzystać zainteresowane osoby.

Konsumentom mogą skorzystać bezpośrednio z rozwiązań Biura Informacji Kredytowej S.A. (dalej „BIK”) – podmiotu, do którego przekazywane są wszystkie informacje o zadłużeniu kredytobiorców i pożyczkobiorców – zwiększających bezpieczeństwo w obszarze ochrony przed skutkami kradzieży tożsamości:

- pobrać raport z BIK i sprawdzić, czy na ich dane nie zostały zarejestrowane obce zobowiązania (kredyty lub pożyczki). Raport „Informacja Ustawowa” jest wydawany bezpłatnie w cyklu półrocznym. Dostęp do tego raportu jest możliwy zarówno po

zalogowaniu na portalu BIK.pl, jak również po nadesłaniu wniosku pocztą tradycyjną lub odbiór osobisty w Centrum Obsługi Klientów BIK,

- uzyskiwać powiadomienia SMS/e-mail w przypadku procesowania przez instytucje finansowe wniosków/ofert kredytowych (tzw. „alerty BIK”). Alerty umożliwiają szybką reakcję użytkownika portalu na wiadomość SMS lub e-mail informującą o wystąpieniu opóźnień w spłacie zobowiązania lub zapytaniu kredytowym złożonym o dane klienta w związku ze złożonym wnioskiem kredytowym.

Do Ministerstwa Finansów docierają również informacje, iż w BIK trwają prace nad rozszerzeniem usług dla konsumentów m.in. o powiadomienia o zarejestrowaniu w BIK nowych zobowiązań na dane konsumenta. Ponadto BIK, wspólnie z bankami, analizuje zasadność i wykonalność wdrożenia usługi *credit freeze*, która pozwalałaby konsumentowi złożyć zastrzeżenie w BIK, że nie jest zainteresowany zaciągnięciem kredytu/pożyczki. W przypadku skierowania przez instytucję finansową zapytania do BIK związanego z oceną wiarygodności danej osoby jako potencjalnego kredytobiorcy, BIK informowałby tę instytucję o fakcie, że dany konsument złożył takie zastrzeżenie, co oznaczałoby, że nie zamierza korzystać z kredytu. Ubieganie się o finansowanie przez konsumenta, który równocześnie ma aktywne ww. zastrzeżenie w BIK, mogłoby wskazywać na próbę wyłudzenia kredytu na cudzą tożsamość.

Ponadto, od niedawna uruchomiony i oferowany jest przez CRIF Sp. Z o.o., we współpracy ze Związkiem Firm Pożyczkowych, system Bezpieczny PESEL, który ma chronić konsumentów przed oszustwami. Osoby, które nie planują korzystać z kredytów sektora pozabankowego, mogą przy użyciu systemu Bezpieczny PESEL zastrzec swoje dane osobowe, jako narzędzie prewencyjne przed próbami wyłudzeń¹.

Powyższe dostępne rozwiązania w celu ochrony przed kradzieżą (wykorzystaniem) danych osobowych, wydają się mieć istotne znaczenie w kontekście problematyki, której dotyczy petycja. Nie wydaje się natomiast zasadnym, aby przykładowo przyjąć docelowo rozwiązanie, zgodnie z którym dane osobowe obywateli byłyby domyślnie zastrzeżone w rejestrze PESEL na wypadek ich nieuprawnionego wykorzystania (odblokowanie ich miałoby nastąpić dopiero na skutek wyrażenia zgody przez osobę planującą zaciągnięcie zobowiązania). Rozwiązanie polegające na tym, że zawarcie umowy wymagałoby wcześniejszego „odblokowania” danych osobowych, utrudniałoby bowiem konsumentom zawieranie takich umów, co nie wydaje się przesłanki proporcjonalności i adekwatności.

Należy podkreślić, że zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (t.j. Dz. U z 2016 r. poz. 892), w razie sporu z bankiem lub instytucją pożyczkową klient może złożyć reklamację do tego podmiotu. Natomiast w przypadku nieuwzględnienia roszczeń klienta przez podmiot rynku finansowego (w tym bank lub instytucję pożyczkową), w trybie rozpatrywania reklamacji, może on złożyć wniosek do Rzecznika Finansowego, a także skierować sprawę do sądowego postępowania.

¹ <https://www.bezpiecznypesel.pl/o-rozwiazaniu/>

W podsumowaniu powyższych wyjaśnień, podnieść należy, że aktualnie w Ministerstwie Cyfryzacji trwają prace legislacyjne w zakresie wdrożenia do polskiego prawa Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych). Ww. rozporządzenie wprowadza szereg rozwiązań mających na celu wzmocnienie ochrony danych osobowych, w tym wzmocnienie kontroli, jaką mamy nad własnymi danymi, np. poprzez wzmocnienie obowiązku informacyjnego, wprowadzenie prawa do przenoszenia danych, czy też wprowadzenie obowiązku powiadamiania osób o naruszeniach ochrony ich danych osobowych. Ostatecznie przyjęte regulacje w wyniku prowadzonych prac będą mieć również znaczenie w kontekście możliwości zaciągania pożyczek i kredytów na cudze dane osobowe.

Przedstawiając powyższe, pragnę wyrazić pogląd, że zapobieganie wszelkim nieuczciwym praktykom związanym z zaciąganiem kredytów i pożyczek, których skutki dotyczą zwykłych obywateli, stanowi istotne zagadnienie regulacyjne, które powinno być uwzględniane w związku z prowadzonymi procesami legislacyjnymi.

Z upoważnienia Ministra Rozwoju i Finansów

Potwierdzam zgodność kopii wydruku z dokumentem elektronicznym:

Identyfikator dokumentu	1320715.4460967.3130347	
Nazwa dokumentu	odpowiedź MF na petycję dział. pseudobanków.pdf	dot. ograniczenia
Tytuł dokumentu	odpowiedź MF na petycję dział. pseudobanków	dot. ograniczenia
Sygnatura dokumentu	FN1.056.2.2017	
Data dokumentu	2017-05-04	
Skrót dokumentu	EF9BB354760D3B64E9648822BC4C5973AF5987C6	
Wersja dokumentu	1.10	
Data podpisu	2017-05-04 15:31:29	
Podpisane przez	Zbigniew Minda Dyrektor	

EZD 3.18.2453.2932.3382